

Boj se torej bije na Goriškem do noža. Prav vesel pojav tega boja je pa ta, da se ga dejansko udeležuje tudi slovensko-goriško učiteljstvo, dobro se zavedajoč, da je ta boj za nje življenskega pomena, kajti, ako podleže narodna stranka, potem vé, da ga čaka zopet konkordatska šola, kjer bo on nič, a farovž vse. — Ker se je nagnila ravno pretežna večina goriškega učiteljstva na stran narodno-napredne stranke, izpredvidela je klerikalna stranka, da je treba na vsak način, če ne pridobiti, pa vsaj zmanjšati število slovenskih bojevnikov-učiteljev.

„Gorica“ je pričela brenkati na svojo razglašeno harfo in vabiti ter vabiti slovensko učiteljstvo v svoj tabor. Skoro vsaka številka prinaša kak dopis iz „učiteljskih krogov“ — recte iz uredniškega peresa — s katerim se obljubujejo „zlati gradovi“ — slovenskemu učiteljstvu. Toda — ker vse to še ne drži — spraviti je bilo treba na noge prav po kranjskem „muštru“ „Slomškovo zvezo“, da preštejejo „glave svojih zvestih“, a ta zveza je morala biti grozno „mizerna“ — ker nismo čitali do sedaj še v nobenem klerikalnem trobilu kakkega podrobnega poročila o tem shodu.

To dejstvo nas jako veseli. Vsa čast zavednemu goriškemu učiteljstvu, da je tako krepko krenilo na ono stran, na kateri ima iskati edino le rešitve svojemu obupnemu stanju. Vemo, in to tudi vé vse goriško učiteljstvo, da bode „Gorica“ in nje pribočniki hodili s polnimi ustni medu okrog slovenskega učiteljstva, a trdno smo prepričani, da najdejo ti prilizenci neizprosne moče v goriških učiteljih in da ne krene ne za korak od svojih voditeljev in voditeljev narodno napredne stranke.

Moralično so goriški učitelji zavezani vstrajati — ne le radi indentičnosti svojega in narodno-napredne stranke programa — temveč še bolj radi dejstva, da stojita na čelu vsega narodno-naprednega delovanja moža, ki sta bila vživala v svojej uzornej mladosti ravno učiteljski kruh. V teh dveh možeh slovenski svet lahko izpozna, kako življensko moč ima ravno slovensko učiteljstvo v sebi.

Kakor se pa dobi tudi med najboljšo pšenico nekaj lju-like, tako se je dobilo — kakor na Kranjskem — tako tudi na Goriškem — nekaj takih učiteljskih kalinov, ki so sedli na klerikalne limanice ter prodali svoje osebe — značajev ne, ker jih nimajo — za skledo leče. Do tega čiščenja je moralo priti — to bode stranko še le prav okrepilo, ker se sedaj lahko opira le na značaje in nima v svojej sredini Efijaltov. —

Sklepamo! A k sklepu ne moremo zamolčati nekega dejstva. V ta boj — to je goriški — pričela se je utikati tudi nekako tako kakor kaka sladka vodka „Edinost“, posebno sedaj, ko je boj takorekoč na višku, ko se ima odločiti — s priobčevanjem dopisov iz vrst onih redkih goriških učiteljev, ki ne vidijo niti tako daleč, kakor jim sega nos.

Po volitvah.

IV.

Klerikalna stranka se kaj rada baha, da je dala učiteljstvu — ki je v njenem taboru — učitelju mandat, češ, glejte nas, kako smo naklonjeni učiteljstvu, medtem je pa narodna-napredna stranka prezrla zahtevo (?) učiteljstva, da mu odstopi jeden siguren mandat.

Povdarjati moramo vnovič, da se nam to bahanje dozdeva prav slično onemu slučaju, ali recimo dogodbi, ki jo pripoveduje sv. pismo o colnarju in farizeju. Priliko smo imeli že, opetovano opozarjati politikujoče slov. občinstvo, da je klerikalna stranka odstopila ta mandat težkega srca, a morala ga je, misleča in upajoča, da ta „nenavadna naklonjenost“ privabi vsaj še nekaj takih kalinov v klerikalni tabor kakor so „katoliški Slomškarji“, ki se ne boje očitno pokazati, da jim klerikalne lukulične pojedine prav dobro teknejo in da je njih glavni uzor klerikalna kuhinja in klet. Toda slovensko učiteljstvo je v „pretežni večini“ vže toliko probujeno, da vé ločiti noč od dneva, o tem dovolj glasno govori najmlajša „Slomškova podružnica“ v Gorici.

Istotako moramo povdarjati, da se učiteljstvo narodno-naprednega mišljenja ni nikdar izreklo kot korporacija za to, da mora odstopiti narodna-napredna stranka zanesljiv mandat. Mogoče je pač, da se je privatno izrekla tu in tam želja v tem smislu, toda učiteljstvo ni nikdar oficijelno po „Zavezi“ oziroma „Slov. učit. društvu v Ljubljani“ izreklo zahtevo v ravnokar omenjenem smislu. Intorej naj se blagovoli vzeti „ad notam“.

In slovensko, oziroma kranjsko učiteljstvo je bilo pač trdnega prepričanja in je še dandanes tudi, da bi bilo popolnoma nepotrebno, zahtevati mandata, kajti učiteljstvo je prepojeno s prepričanjem, da je narodno-napredna stranka poslala v deželni zbor moče, ki imajo v istini srce za bedo slovenskega učiteljstva — no, ako se je pa motilo v tem in so bile le one obljube prav navadna fraza, pomnita naj klerikalna kakor narodno-napredna stranka, da bode kranjsko napredno učiteljstvo izvajalo potem svoje konsekvence in krenilo na ono pot — na pot politične zrelosti.

Slednjič bomo pa vedeli ceniti tudi besede in obljube klerikalne stranke, one stranke, ki tako rada izvablja v svojih glasilih one sirenske glasove — da hoče imeti ta stranka „neodvisno, izobraženo in gmotno trdno podprto učiteljstvo“. In zastopnik „katol. Slomškarjev“ bode imel sedaj dovolj prilike drezati in drezati klerikalne kakor tudi liberalne poslance, da izpolnijo one svoje obljube, ki smo jih v polupretekli dobi čestokrat slišali. Bojimo se pa, kakor smo vže v predzadnjem članku pojasnjevali, da bode imel učitelj-poslanec, kot zastopnik kmetskih občin, kmetskih volilcev, vezane roke in zadržnjen vrat takrat, ko se bo šlo za učiteljski interes, ker je program klerikalne stranke čisto nasproten težnjam učiteljstva, zakaj prva stranka zahteva in tudi sistematično deluje na to, da se vpelje poldnevni poduk, da se skrajša šolska doba, da se omeji sploh ves poduk in sploh, da je sedanja šola „prokletstvo za ljudstvo“; a druga ima pa v svojem programu zahtevo, da se šola pospe na višek svojega razvoja, a to se da doseči edino le z razširjanjem vže obstoječih šol oziroma napravo novih, s celodnev-nim podukom, s podaljšanjem šolske dobe in s splošno, intenzivnejšo vsem krogom pristopno izomiko.

Slovensko učiteljstvo treznega razuma in lahkega srca pričakuje bližnje bodočnosti.